

Tas Latweefchu draugs.

1842. 15 Janwar.

3scha lappa.

Taunass sinnas.

Is Peterburges. Augsti zeenigs Keisers schehligā prahth Kohfsneses basnizas pehrminder a=leelkungu Gerstenmeier par to, ka schis sawā ammatā taisni puhlejees, irr apdahwinajis ar selta gohda=sihmi bes lentes.

Is Kursemmes. Appaksch Kapfchdes-muischas, Grohbines walst, ne fenn mescha=fargam mahja aigahje ar ugguni zaur to, ka wezza seewa, wakkarā sawu ehdeenu iswahrijuse, bija aismirfu se ugguni isdsehst. Luhk, us tahdu wihsi ne ween wissas winnas paschas leetas sadegge, bet wissa skahde, kas notikke, bija 300 rublus fudr. leelumā.

Oktoper=mehnesi usnehmahs zitti Dundanges juhmallneeki, tas laivneeks Matsch Tausche un tee abbi faimneeki Kaspar un Andrei Freimann, labbi leelu pulku wahnu wihsa ar laivu aiswest us Wenti. Ne ilgi pehz tam, kad winni bija aisbraukufchi, juhra jau zittas no schahm wahtehm atpakkat dsiinne mallā, bet wissi laudis wehl zerreja, ka, kad arri wihireem kahda nelaime buhtu usnahkuſe, tok weens no teem fuggeem, kas wehl tanns laikā beesi pahr juhru gahje, wikkus lihds ar zittahm wahtehm gan buh schoht usnehmis. Bet 28tā Oktober juhras wilni ismette ta Andreija Freimanna nomirruschas meesas, kas nu gan par skaidru sihmi, ka winni gan wissi buhs noslihkuſchi juhru.

Is Rehwelles. Tur arri taggad isprohweja, ka labbi deesgan esfoht, mahaſ wairs nedz ar lubbahm, nedz ar salmeem apjumt, bet ar tahdu beesu papihri, kas drihs tik patt zeets, kā akmīns, un ko tas papihra=fabrikants Donat proht sataischt. Jo atraddahs, ka tahdi jumti lohti weegli esfoht, ne mas dahrgi, arri eeksch uggunim ilgi pastahwoht, un labbu teesu kohku taupoht. Tik weenu paschu leetu pee scheem jumteem wehl kreetni ne dabbuja isprohweht, prohtei: woi tee arri juhmallā ilgi warrehs pastahweht, jo juhras twaikem neganta dabba irr, daschu leetu ispohsticht, kā to pee jauneem salmu=jumteem un pee jaun-apzirsteem balleem warr redseht, kas no tahs pusses prett juhru jau eeksch pahri neddelahm gluschi nowezzejahs.

Is Widdus=Amerikas. Tahs wiss=jaunakas sinnas, kas mums no turrenes, isskahsta, ka ta pilsfehta Jaun-Kartago 21mā August zaur warrenu semmes trihzeschanu pa wissam esfoht ispohstita. Bet par laimi tur namni wissi esfoht bijuschi semmi un no kohka, un trihzeschana gaddijusfees pa deenu, kad laudis

jau no gultas zehluschees; tapehz arri no wisseem 10,000 eedsihwotajeem tik 50 ween eshoft nahkuschti skahdē.

Eiropas Turku semme un Greekeru semme.

Treschä sinna.

(Tas ihfas sinnas par muhsu pafauli jeb semmi 52trais gabbals.)

Turku semmē tee leelakee kalni irr tee Balkana=kalni. Tee paschā semmes widdū no wakara us rihsa pussi zauri steepjahs. Winni deesgan augsti irr, un wianem deenas=widdus pussē fahn=kalni. Schee, kā sarri no kohka, wissā Turku semmes deenas=widdus dallā mallu mallās. Pee seemeta rohbescheem irr Karpatu=kalnu beigumi. (Par scheem mehs 26tā gabbalā esam runnajuschi.) — Ta leelaka straume schinni semmē irr Donau=straume. Schi straume pee Wahzsemmes wakara-rohbescheem eefahkusees, zaur Wahzsemmes deenas=widdus dallu, tad zaur Ungaru semmi un tad Turku semmi zauri skrehjusi, pee Kreewu=semmes Turku rohbescheem Mellā=juhrā eegahschahs, un irr weena no tahn wissu leelakahm straumehm eefsch Eiropas. — Tee leelakee pilsfehti irr schee: Konstantinopele, pee tafs juhras=gatwes, ko par Konstantinopeles juhras=gatwi nosauz. Schè warr buht 500,000 lauschu eefschā, no kurreem ta leelaka pusse Turki, ka masaka Greekeri, Schihdi un zitti laudis. Wirsch tas pirmsais pilsfehtes un Turku Keisera jeb sultana dshwes=weeta. No ahrenes, wissu=wairak no juhras pusses, wisch lohti jaufs un brangs isskattahs, bet kad ee=eet eefschā, tad mas patihkams. Gan tur brangas Turku basnizas un daschi brangi namni, bet arri plikas mahjas. Celas schauras un lihkas un pillas ar dubleem un wissadeem netihrumeem. Suani, kas ne weenam ne peederr, no badda nomehrdeti, pa pulkeem apkahrt skraida, un kad kahds us eelas nosprahgst, tad turpat sapuhst. Schihdi nokankaretās drehbēs un wissadi laudis apkahrt wasajahs, un filčā laikā tahda neganta smakka tur irr, ka zilweks, kas to naw eeraddis, to ne warr isturreht. — Ne tahtu no Konstantinopeles irr Adrianopele, ohtrs leels pilsfehtes, kur 100,000 zilweku dshwo. Arri schis eefsch=pussē tahds nejaufs, kā Konstantinopele, un kā wissi zitti Turku pilsfehti. — Kaut ne leeli fauzami, comehr wehrā leekami pilsfehti wehl schee: Salonike, wezzōs laikōs Tessalonike faukta, pee juhr=mallas, ar labbu juhras=andeli. Apustulis Pahwilis scha pilsfehta eedsihwotajeem diwi grahmatas rakstijis; schahs irr muhsu jaunā testamentē un tohp fauktas: grahmatas us teem Tessalonikereem. Ne taht no scha pilsfehta zits bij, Wihlippi wahrdā, us furra laudim tas pats Apustulis grahmatu rakstija, ko arri jaunā testamentē atrohd. Un tad wehl Jassi, ar 25,000 zilwekeem, Moldawaneru un Bukarestē ar 50,000 laudim Walakeru un Belgrade, apzeetinahs pilsfehtes, Serwieru semmē. — No fallahm, kas pee Eiropas Turku semmes peederr, mehs tik to seelaku peeminnam: ta irr Kandia, 200 lauka juhdsu leela ar 2 lihds 300,000 eedsihwotajeem, no kurreem zitti Turki, zitti Greekeri. Winnas widdus=pusse pilla ar augsteemi kalneem. Pee kalneem klahetu un juhmallā leeli klajumi, kur lohti labba semme un wissadas tihruma=leetas baggatigi aug, kad tik semme tohp apkohpta, bet tapehz ka

schi mas teek apkohptia, laudim knappi tik dauds maises usaug, ka waijadsgis.
 Starp Turkeem un Greekereem schè gan-drihs weenumehr leelas kildas, un fil-
 dâs buhdami, tee weens ohtru pohsta un kauj. Tahs zittas fallas, arri ar fal-
 neem pillars, un ar kohkeem apauguschas, kurrahm arri labba semme irr, un kur
 dauds wihsa un eljas kohku, tahs wissas masas irr. Schè gan-drihs tik Gree-
 keri ween dshwo. — Wehl man tas ja peeleek, ka pee ta juhras-schauruma, ko
 Dardanellu juhras-gatwi nosauz, tschettas stipri apzeetinatas pilles, diwi irr schin-
 ni pussè, Eiropas un diwi wianâ pussè, Asias juhmallâ. Schahs apzeetinatas
 pilles tapehz schè irr, ka kahdi eenaidneeku fuggi zaur scho gatwi us Konstanti-
 nopolis ne brauktu; jo, ja kahdi tahdi schè gribbetu zauri braukt, tad ar leeleem-
 gabbaleem us teem schautu un tohs faschautu. Plattums schai gatwai schaura-
 ka weetâ ne puss=ohtras werstes naw. — Waldischana un karra-buhfchana Tur-
 ku semmê tahda: Tas augstakais waldineeks irr Keiseris, pa turkifki sultans
 fawkes. Wissam, ko schis pawehl, ja-noteek, bet daudfreis tas irr, ka winna
 ne patihk, ar waldischanas leetahm darbotees. Kad tas tà, tad winna weetâ
 weens augsts fung, kas tas pirmais pehz winna, walda; scho sau: leel-wejir.
 Tee augstakee karra-fungi, kas arri, ka general=gubernatori un gubernatori pee
 mums, sinnatneeki pahr semmes=gabbaleem, tohp nosaukti: paschás, un zits
 tahds irr, — tas mums ehrmigt=dsirdeht, — paschá no weenas sirga=astes, zits
 akal no diwi un zits no trim sirga=astehm. Kas paschá no trim sirga=astehm,
 tas augstaks ne ka, tee zitti, un schim pee fawa karra=spéhka un sawâ semmes-
 gabbala gan-drihs tapatte warra, kas pascham Keiseram jeb sultanam, no ka tas
 arri tad nahk, ka dasch tahds preet fawa Keisera zellahs un ar winna sahk kar-
 roht. Winnu karra=pulkeem farrogü naw, bet farrogü weetâ garras kahrtes,
 pee kurras katras sirga=aste peseeta, un kur gallâ sihme, ka puss=mehnesis. Kad
 weens paschá karrâ eet, un tapat arri daschureisi, kad tik kur staiga woi jahj,
 tad sawâ preefschâ leek nest, pehz tam, ka winna augstiba irr, woi weenu tahdu
 kahrti, woi diwi, woi trihs. Puss=mehnescha sihme winneem walstibas sihme, tà
 ka pee mums diwigalwu=ehrglis. Tahdas sihmes arri us winnu tohrneem, kas
 garri un teewi, tà ka mums gaili un krusti. .... g.

Ka druwahm wairaf treknuma warr sagahdaht.

Ta patt, ka zilwekam waijaga labbas barribas, ka tas warr spéhku dabbuht
 sawus darbus pastrahdaht, ta arri ne kahdi stahdi ne warr augt un auglotees,
 kad sawu barribu un spéhku ne dabbu no semmes. Ta deht peenahkahs katram
 semmturrim, kas sawu labbumu gribb kohpt, sawahm druwahm, zif spéhdamam,
 wissadus treknumus sagahdaht, ka schee winna labbibai un stahdeem warretu pee-
 dohe to waijadsgu spéhku. Jo tikkai tad, kad semme labbi trekna, warr zilweks
 baggatus auglus zerreht par sawu darbu un gruhcu puhlinu. Bet wehl naw gan,
 sirgu un gohwju suhdus ar salmu streijahm sakraft un, weenlihds ka, woi saufus
 woi flapjus, sapuüschus woi prisches, us semmi gahst un pehz wezza eeradduma
 plahni isahrdiht, no ka gan mas kahds labbums teek. Prahtigs semmes kohpejs

gan dsishfees us to, sawahm druwahm treknumu ne tik ween wairoht, bet arri, zik warredams, spehzinah, lai palihds jo wairak un jo labbakus auglus isdoh.

Semimei treknumu wairoht irr weegla un sinnama leeta; salmus taupidams, warr kraht nobirruschhas kohku lappas un skuijas; un tas ihpaschi weegls darbs preefsch behrneem, un schahdas prezzes pa birsehm un mescheem ruddendös jau ne truhkst. Schi mahziba naw jauna, jo Wahzsemme fenn ta darra, tur behrni ween tahs sakrohi pa leelahm gubbahm. Irr arri labba leeta, ka katra mahjas pagalmā irr faws ihpaschs fakt, kur wissadas faslaukas, mehflus, skaidas, pel-nus un israwetas sahles no dahrseem kohpā faswesch un pehz laidarā streijahm peejauz, zaur ko druwahm treknumis ne ween wairofees, bet arri paliks jo angli-gaks. Schinnis laikds prahrtgi semmes kohpesi arri irr atradduschi, ka eshoht lohti labbi, kad ik pa diwahm woi pa trim neddekahm tohs kuhts sakrahjuschohs suhdus plauktes beesumā apklahj ar finalku semmi; jo zaur to teekoht tas lab-buins: 1) ta semmes fahrtta peenemim wissu flapjumu un wirzi, kas kuhts, un no ka suhdi paleek lohti augligi; 2) kuhtis paleek jo tihras no nelabba gaisa un twaika; 3) lohpi slahw jo faufakā weetā, zaur ko tee pee labbakas wesseli-bas turrahs, un 4) druwahm isdohs dauds wairak treknumu.

Bet te sevischki ja-leek wehrā, ka pee ta treknuma, ko gribb uswest mah-lainai druwai, ja-kaifa smiltaina woi irdena purra-semme; un pee ta, ko gribb uswest smiltainai druwai, ja-kaifa mahlaina semme, ka zaur to druwas paleek labbakas, un nefs baggatakus auglus. Wahzsemme un arr' Kreewu-semme dauds weetās semneeki jau ta darra, baggatus auglus no ta bauda un pateizibu fakka teem, kas winneem scho labbu padohmuz dewe.

(G. E.)

Sinna, zik naudas 13. Janwar-mehn. deenā 1842 eefsch Rihges mafaja par daschahm prezzehm.

Mafaja:		Sudr. naudā. Nb. K.		Mafaja:		Sudr. naudā. Nb. K.	
Par		Par		Par		Par	
1 puhru rudsu, 116 mahrzinus smaggū		1 75		1 pohdū (20 mahrzineem) wassku		7	
— meeschu, 100 mahrzin. smaggū		1 25		tabaka = = = = =		65	
— kweeschu, 128 mahrzin. smaggū		3		fweesta = = = = =		2	40
— ausu = = = = = = =		— 75		dselses = = = = =		—	75
— siran = = = = = = =		1 60		linnu, krohna = = = =		1	80
— rupju rudsu-miltu = = =		1 70		brakka = = = =		1	60
— bihdeletu rudsu-miltu = =		2 50		kannepu = = = =		1	—
— bihdeletu kweeschu-miltu =		4		schliktu appinu = = =		2	—
— meeschu-putraimu = = =		1 80		neschliktu jeb prezzes appinu		1	—
— eefala = = = = = = =		1 20		muzzu filku, eglu muzzā = =		7	50
— linnu-sehklas = = = = =		2 50		lašdu muzzā = =		7	75
— kannepu-sehklas = = = =		1 50		smalkas fahls = = =		4	—
1 wesumu feena, 30 pohdus smaggū		3		rupjas baltas fahls =		4	40
barrotu wehrschi galu, pa pohdū =		1 20		wahti brandwihsa, pussdegga =		8	—
				diwdegga =		10	—

Brishw driskeht. No Widsemmes General-gubbernemente pusses: Dr. C. E. Napier sky.